

Так, ще 1769 року Катерина II під час російсько-турецької війни особисто наказала надрукувати заклики на слов'янській та грецькій мовах, закликаючи балканських християн до повстання, ще раніше в 1763 році до Греції Григорієм Орловим були направлені таємні російські агенти, які збирали інформацію про настрої населення [4].

Водночас треба зазначити, що «Грецький проект» був в першу чергу новими вектором зовнішньої політики Росії, навіть, можна сказати, новою історичною метою, яка проіснувала до падіння Російської імперії, була актуальною в чисельних російсько-турецьких війнах, і мала місце в Першій світовій війні.

Список використаних джерел:

1. Жигарев С. Русская политика в Восточном вопросе. Историко-юридические очерки. Том 1. – М., Университетская типография, 1896. – 532 с.
2. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к Германно-Романскому. – СПб., Типография брат. Пантелеевых, 1895. – 629 с.
3. Усов П. История Суворова – СПб., Товарищество М.О. ВОЛЬФ, 1900. – 112 с.
4. Кадырбаев А. Ш. Иностранцы на российской службе в Средиземноморье в эпоху Екатерины Великой. Восточный архив. – 2007. – № 16. – С. 4-11.

Круглікова Ю.В.

студентка;

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

ЛИСТУВАННЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТОЛІТТЯ

Листування гетьмана України в період національно-визвольної війни свідчать, що він був учасником різних коаліцій (з Кримським ханством і Швецією – з одного боку, з Московією – з іншого). Богдан Хмельницький під впливом подій національно-визвольної війни не мав однозначності у союзницьких поглядах. Спочатку він намагався встановити дипломатичні відносини з Владиславом IV. Про це свідчить лист до польського короля: «Найясніший милостивий король, п (ан) наш милостивий. Згрішили ми, бо взяли в полон гетьманів (М. Потоцького та М. Калиновського) та військо в (ашей) до (королевской) м (ілости), яке на нас наступало, відповідно до волі в (ашей) до (королевской) м (ілости), розгромили. Однак просимо милосердя і, щоб строгість гніву в (ашей) до (королевской) м (ілости) не привела нас до desperації, очікуємо тепер відповіді і милосердя; вірно повернемося (назад), а самі на послуги в (ашей) до (королевской) м (ілости) з'їдять» [4].

Цей лист прибув до нього у травні 1648 р. (саме після переможної битви під Корсунем). Як зазначено у роботі, гетьман ще 1620 р. мав велику пошану при дворі, але особиста трагедія у житті Б. Хмельницького і бездіяльність Владислава IV вплинула на антипольські настрої. В ході битви під Корсунем, Богдан Хмельницький вдаючи, що не знає про смерть короля вислав до нього цей лист, в якому вимагав збільшити реєстр козаків. Умови ці польський сейм прийняв. Отже, це листування грало службову роль у політиці гетьмана. Потім Б. Хмельницький був у союзі з Кримським ханством, але зрада хана під Зборовом розірвала його; гетьман намагався встановити дружні взаємини з Яном Казимиром. Лист Яна Казимира до гетьмана 16 серпня 1649 р. свідчить про те, що під час обрання нового короля Речі Посполитої Ян Казимир і гетьман мали тісні взаємини. Є й той факт, що сам Б. Хмельницький вислав до Речі Посполитої послів з вимогою обрати на трон Яна Казимира. У цьому листі поміщені деякі вимоги гетьмана, особливо-це автономія України. Однак польський король відмовився від цих умов і примусив гетьмана підписати принизливий Зборівський договір), іншим союзником Б. Хмельницького була Московія. У червні 1648 р. гетьман направив листа Російському царю Олексію Михайловичу з повідомленням про перемоги над польським військом і про бажання запорізького козацтва перейти під протекторат російського царя: «Наяснійший, велможний і преславний царю московський, а нам вельми милостивий пане і добродію. Мабуть, з причин опікування божого сталося, те чого ми самі собі зичили і про що старалися, щоб часу теперішнього ми могли через посланців своїх доброго здоров'я вашій царській вельможності сказати і найнижчий поклін свій передати.

...Яму, яку вони [поляки] під нами були викопали, самі вони в неї провалилися, так що два війська з великими обозами їх поміг нам Господь бог опанувати і трьох гетьманів живцем узяти з іншими їх сенаторами: перший-на Жовтій Воді, в полі, посеред дороги запорозької, – комісар Шемберк і син пана краківського ні з одною душею не втекли. Потім сам гетьман великий пан краківський з невинним добрим чоловіком Мартином Калиновським, гетьманом коронним під містом Корсунем, обидва попали в неволю, а також усе їх кварцяне військо доценту розбите...

Бажали б ми собі самодержавця господаря такого в своїй землі, як ваша царська вельможність православний християнський цар... І хай здійснить здавна сповіщене пророцтво бог, якому, доручивши себе, ми самі до милостивих ніг вашої царської величності себе, ми самі до милостивих ніг вашої царської величності себе віддаємо» [3, с. 125-126]. Але укладаючи Віленське перемир'я у 1656 р., цар поклав край дипломатичним стосункам з Україною. Намагаючись врятувати становище Б. Хмельницький шукав підтримку з боку Швеції (1654-1657 рр.). Про союзницькі відносини з Швецією свідчить лист Богдана Хмельницького до шведського короля Карла Густава: «Наясніший королю Швеції, наш вельмишановний пане і друже. Для того, щоб приязнь могла зміцнюватися і перетворитись у тривалі зв'язки, немає засобу кращого, ніж той, щоб з обох сторін визначала її безсумнівна вірність і непорушна сталість. Хоч і останні роки з боку найяснішої Христини ми мали в різних її листах багато прикладів прихильності, але як би ваша найясніша величність не розвивала її дбайливо далі, прихильність могла легко ослабнути і піти в забуття, стерта дуже довгим мовчанням...Проте сповіщаємо цим (листом), що як від початку ми підняли зброю проти поляків на захист віри й

вольності, так і тепер не перестаємо боротися проти кожного, хто хотів би сісти нам на шию, і сподіваємося, що сам всевишній бог помститься за насильство і знущання над нами... Бажаємо насамперед, щоб ваша найясніша величність знала, що ми з'єднані і пов'язані з вашою величністю не іншим зв'язком, між тим, яким ми були зобов'язані обом найсвітлішим воєводам Молдавії і найсвітлішому князеві Трансільванії [3, с. 138]». Не зважаючи на те, що від смерті Богдана Хмельницького минуло близько 400 років, історична наука не прийшла до однакової оцінки діла й особи великого гетьмана [2, с. 46]. Але в ті часи, коли писали й складали свій осуд Хмельницького, політична діяльність гетьмана була мало досліджена. Лише в новіші часи, коли були знайдені й досліджені невідомі досі матеріали у чужоземних архівах, діяльність Б. Хмельницького виявилася в зовсім новому світлі. На основі цих нових документальних даних влучно висвітлював політичну діяльність Б. Хмельницького В'ячеслав Липнинський. У вчинках гетьмана він вбачав не вагання між різними політичними орієнтаціями, не кидання від одного союзу до другого, а свідоме змагання до віднови української держави, як наслідок перемоги у національно-визвольній війні. Всі політичні союзи Хмельницького грали для нього службову роль, а ведучи свою справу, він виявляв глибокий державний розум, залізну волю, великий дипломатичний хист, геніальний організаторський талант і щирий патріотизм [2, с. 47].

Значення діяльності Богдана Хмельницького величезне, і для порівняння з нею тяжко знайти в історії паралелі. Не можна упускати з ока, що тривала ця діяльність лише дев'ять років: 1648-1657 рр. Протягом цього часу безперервно йшли війни, в яких він виявив свої таланти стратега та організатора. Він командував армією, яка складалася з різноманітних елементів: реєстрових козаків; запорожців з їх особливою тактикою; повстанців, слабо озброєних; татарських орд з їх власною командою. На першому етапі, який деякі історики називають «українська національна революція» були притаманні значні піднесення, порівняно високий рівень організованості. У процесі розгортання успішних для козацької еліти національно-визвольних змагань вперше були чітко сформульовані основи національної державної ідеї. Умови Зборівського та Білоцерківського договорів тимчасово загальмували розгортання прогресивних змін. Знову відновлюється феодальне землеволодіння і загострюються соціальні протиріччя. Але на цьому війна не закінчувалась. Після перемоги в битві під Батогом була остаточно ліквідована фільварково-панщинна система і велика земельна власність [3, с. 162]. З 1652 р. національно-визвольна боротьба йде на спад, не на користь козакам. Усі поразки Б. Хмельницького, а їх було небагато, не можна класти на скарб його як вождя, бо їх зумовлювали передусім зради союзників-татар, що своєю підступністю виривали гетьманові з самих рук забезпечені перемоги: під Зборовом, Берестечком і, нарешті, під Жванцем – король Ян-Казимир був у безвихідній ситуації, з якої врятували його татари. У 1654 р. Богдан Хмельницький укладає важливу угоду з Московією (Березневі статті), оцінки якої мають багато розбіжностей у поглядах істориків. Але потім Московія, як і Туреччина виявляється ненадійною союзницею. Підписуючи Віленське перемир'я, Московія поставила хрест на російсько-українському військовому союзі. Звістка про це, повністю підірвала здоров'я гетьмана. У 1657 р. він помирає від апоплексичного удару [1, с. 332]. І незважаючи на його прорахунки, з повною впевненістю можна сказати, що Богдан Хмельницький

створив дипломатичну службу, що забезпечила прорив на шляху до визнання козацької України урядами інших країн як суб'єкта міжнародних відносин, виявив себе тонким і дуже вправним дипломатом.

Для мене висновок В. Липинського про діяльність гетьмана близький. На основі листування, можна стверджувати, що Богдан вів потужну зовнішню політику. Крім цього, мені було цікаво працювати саме з листами, адже спираючись тільки на думку авторів, часто у свідомості людей формується суб'єктивне твердження про якусь історичну особу або подію.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / Михайло Сергійович Грушевський. – К.: МП «Райдуга», 1913. – 524 с.
2. Дорошенко Д. І. Історія України в 2-х томах. Том II (від половини XVII століття) / Дмитро Іванович Дорошенко. – К.: Глобус, 1991. – 349 с.
3. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 448 с.
4. Мыщык Ю. А. Письмо Б. Хмельницького к польскому королю Владиславу IV, написанное вскоре после Корсунской битвы, в конце мая 1648 г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Ukraine/XVII/1640-1660/Chmelniz/brief_vladislaw4_05_1648.htm

Кузнецова А.О.

студентка,

Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

ВПЛИВ ПОДІЙ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ НА РОЗВИТОК ОПОЗИЦІЙНИХ НАСТРОЇВ НАСЕЛЕННЯ МИКОЛАЇВЩИНИ

Як відомо, реформи політичного керівництва Чехословацької республіки 1967-1968 рр. не являли собою повний відхід від звичного політичного курсу, як це було, наприклад, в Угорщині в 1956 році, проте, як ми знаємо, вони розглядалися керівництвом СРСР і ряду соціалістичних країн як загроза партійно-адміністративній системі Радянського Союзу і країн Східної і Центральної Європи, а також цілісності і безпеці так званого «радянського блоку». Вторгнення військ СРСР на територію Чехословаччини викликало негативну реакцію у світі. Неоднозначно сприймалися події у ЧССР і серед населення Миколаївщини. Якщо події в Угорщині 1956 р. викликали лише поодинокі, не досить організовані спалахи протесту [1], то вторгненню радянських військ до Чехословаччини в серпні 1968 р. вже протистояв численний рух протесту [2]. Окупація Чехословаччини військами країн Варшавського договору відібрала, по суті, останню надію в тих, хто ще сподівався на демократизацію радянського суспільства, пропагував ідеї